

Nr 164.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till uppförande av byggnad för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala; given Stockholms slott den 7 mars 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Edgar Rosander.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 mars 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Härefter anmäler t. f. chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Rosander, fråga om anslag till uppförande av byggnad för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala m. m. samt anför härom följande:

I 1941 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 4, punkten 1) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till uppförande av byggnad för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala för budgetåret 1941/42 beräkna ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Sedan utredningen i ärendet numera slutförts, tillåter jag mig anmäla denna anslagsfråga.

År 1934 beviljade riksdagen ett anslag av 316,375 kronor för uppförande och inredning av nybyggnad för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset

i Uppsala (jfr propositionen 1934: 156 och riksdagens skrivelse 1934: 304). De för denna klinik erforderliga byggnadsarbetena hade avsetts böra etappvis komma till utförande. Det av riksdagen beviljade anslaget motsvarade hälften av kostnaderna för de till första etappen hörande byggnadsarbetena. Uppsala läns landsting hade år 1933 anslagit ett lika stort belopp till byggnadsföretaget att, på samma sätt som tidigare vid liknande tillfällen ägt rum, utgå i form av räntefritt lån till universitetet.

I skrivelse den 23 oktober 1939 har *kanslern för rikets universitet* med anledning av en av större akademiska konsistoriet i Uppsala gjord framställning hemställt om anvisande av ett anslag å 1,437,500 kronor till utförande av de till andra etappen hörande byggnadsarbetena i huvudsaklig överensstämmelse med ett av arkitekten G. Birch-Lindgren upprättat förslag. Detta belopp utgör hälften av de till 2,875,000 kronor beräknade totalkostnaderna, av vilket belopp 2,485,000 kronor belöpa på byggnadsarbetena och 390,000 kronor på inventarieanskaffning. Uppsala läns landsting har den 7 september 1939 beslutat till utförande av nämnda byggnadsarbeten m. m. i huvudsaklig överensstämmelse med omförmälda ritningar anslå högst 1,437,500 kronor till täckande av den andra hälften av kostnaderna, att utgå såsom räntefritt lån till universitetet under förutsättning att enahanda belopp komme att av riksdagen beviljas för ändamålet samt att för byggnadens påbörjande erforderligt belopp upptoges på riksstat eller beredskapsstat för budgetåret 1940/41.

Yttranden i ärendet ha avgivits av *byggnadsstyrelsen* och *1940 års civila byggnadsutredning*.

Vidare har fråga uppkommit om ändrad ordning för landstingets deltagande i finansieringen av kostnaderna för nybyggnader vid nämnda sjukhus, i vilket hänseende utredning verkstälts av universitetsmyndigheterna, varöver *statskontoret* avgivit utlåtande.

1. Byggnadsfrågan.

Av utredningen i byggnadsfrågan, som verkstälts först av medicinska fakulteten vid universitetet och därefter av delegerade från universitetet och landstinget, inhämtas följande:

Gynekologisk-obstetriska kliniken och ögonkliniken hade, framhåller *medicinska fakulteten*, år 1904 inflyttat i de då nyuppförda och för sin tid tillfredsställande lokalerna i paviljong I. Den stora om- och tillbyggnaden vid sjukhuset under åren 1919—26 hade ej berört dessa kliniker. På grund av den under årens lopp alltmer ökade tillströmningen till klinikerna hade en sådan överbeläggning framtvingats, att för undervisning och sjukvård ett verkligt nödläge kunde anses föreligga. Sjukhusledningen hade år 1926 sökt bereda klinikerna lättnad genom att åt gynekologiska avdelningen upplåta platser i den då nya kirurgiska kliniken. Dessa åtgärder hade emellertid snart nog visat sig otillräckliga. Efter verkställd utredning hade fakulteten kommit till den uppfattningen, att olägenheterna icke kunde undanröjas med mindre

än att en helt ny och fullständig kvinnoklinik uppfördes, inrymmande såväl barnbörds- som gynekologisk avdelning.

Genom fakultetens försorg hade i överensstämmelse härmed under år 1933 utarbetats ritningar och kostnadsförslag till ny kvinnoklinik och till ombyggnad av paviljong I till ögonklinik. Med hänsyn till de stora kostnaderna och det dåvarande statsfinansiella läget hade det ansetts nödvändigt att uppdelat byggnadsföretaget i tvenne etapper. Byggnandet av den första etappen hade avslutats sommaren 1937, och byggnaden hade omedelbart tagits i bruk.

N u v a r a n d e f ö r h å l l a n d e n. Den år 1937 färdigställda nybyggnaden inrymmer, enligt vad *medicinska fakulteten* upplyst, polikliniklokaler och operationsavdelning samt två sjukavdelningar, vardera på 23 sängar, avsedda för gynekologiska patienter. Barnbördsavdelningen vore alltjämt kvar i sina gamla lokaler i paviljong I och disponerade där som förut 53 platser. Därjämte måste alltjämt en del lokaler disponeras i entresolvåningen i kirurgbyggnaden, nämligen 15 platser huvudsakligen avsedda för patienter med smittsamma sjukdomar. Slutligen vore i överensstämmelse med de planer, som uppgjorts 1933, i denna entresolvåning inrymd en avdelning på 11 platser för sådana patienter, som på grund av särskild smittorisk måste vårdas utom den egentliga barnbördsavdelningen. Kliniken disponerade alltså 125 ordinarie platser, som dock vore fördelade på tre skilda byggnader, en omständighet, som i hög grad försvårade sjukvårdsarbetet och undervisningen. Bland annat måste en patient, intagen i paviljong I och i behov av operativt ingripande, vinter som sommar, bäras över till den i en annan byggnad belägna operationssalen. Då hiss fortfarande saknades i paviljong I, måste alla patienter, som vårdades på nedre avdelningen, bäras till förlossningsrummet en trappa upp.

Förutnämnda *delegerade* konstatera, att de i paviljong I inrymda barnbördsavdelningarna befunde sig i samma skick som då frågan om nya lokaler år 1933 upptagits till behandling. Redan nämnda år hade barnbördsavdelningen visat stark överbeläggning, och denna hade, trots avlastningen av de septiska fallen, till följd av den under senare år ökade nativiteten ökat. Kliniken hade numera måst taga i anspråk ytterligare utrymme i kirurgiska klinikens entresolvåning, varigenom dess platsantal ökat till 145. Flertalet korridorer liksom också läkarrum hade måst anlitas för att i största möjliga utsträckning kunna fylla behovet. Att detta för en sjukavdelning, som vore så utsatt för smittofara som den obstetriska, utgjorde ett stor riskmoment, vore påtagligt, framförallt som tillgång till isoleringsrum saknades. Men vårdavdelningarna visade stora brister även därigenom, att behövliga bilokaler med tidsenlig utrustning delvis saknades, varigenom sjukvårdsarbetet i hög grad betungades. I förlossningsavdelningen vore det omöjligt att genomföra den isolering, som i vissa fall fordrades. Särskilt besvärligt vore det vid skötseln av patienter med förlossningskramp, då dessa patienter vore ytterst känsliga för ljud- och ljusirritament. Då operationssal för förlossningsfall saknades, måste alla ingrepp i samband med förlossning utom kejsarsnitt utföras i förlossningsrummet, varvid insynen från övriga patienter, som läge i förlossningsarbete, så gott sig göra lät hindrades medelst skärmar. Då större operationer, såsom kejsarsnitt eller livmoderextirpation, skulle utföras, måste patienterna, som ofta läge i värkarbete, forslas under bar himmel till den gynekologiska operationsavdelningen i en annan byggnad. Slutligen måste alla patienter, som vårdades på den större vårdav-

delningen i nedre våningen, bäras till och från förlossningssalen i den övre genom det ofta dragiga trapphuset, då paviljong I saknade hiss.

På grund av det anförda framstode det för de delegerade som ett ytterst trängande behov, att en ny barnbördsavdelning med tillräckligt antal vårdplatser, tillgång till erforderliga isoleringsrum, särskilda operationsrum och i övrigt för sjukvården nödvändiga utrymmen snarast möjligt komme till stånd. Härvid vore det uppenbart, att denna fråga icke gärna kunde lösas för sig utan endast i samband med kvinnoklinikens fullbordande i dess helhet.

Vårdplatsbehovet. Det torde vara allmänt känt, framhåller *fakulteten*, att de sjuka i allt större utsträckning sökte sig till sjukhusen för erhållande av vård. Detta gällde bland annat de gynekologiska fallen men också barnaföderskor, i den mån förlossningsanstalter låge inom räckhåll. Denna utveckling berodde på många faktorer, såsom förbättrade kommunikationer och svårigheterna att i hemmen vid sjukdomsfall och barns-börd få tillräcklig hjälp. En viktig faktor därvid vore även den trygghetskänsla, som ett väl rustat sjukhus och en förlossningsanstalt hade att bjuda. Mot denna tendens vore säkerligen intet att invända ur allmän sjukvårdssynpunkt, och den torde ej böra motarbetas på annat sätt än att nödig urskillning iakttoges vid intagande av vårdbesökande.

För undvikandet av en besvärlig och genom ökad smittorisk farlig överbeläggning måste platsantalet på kvinnokliniken vara så tillgodosett, att sjukhuset utan alltför stor olägenhet kunde bemästra även mera tillfälliga stegringar i beläggningen. Även måste beaktas, att en överbeläggning enligt vad erfarenheten utvisat inverkade menligt på undervisningen genom att undervisningslokalerna måste tagas i anspråk. Vid beräkningen av platsbehovet måste också hänsyn tagas därtill, att de olika avdelningarna inom klinikerna för smittoriskens skull måste i stor utsträckning fungera som självständiga enheter, som var för sig måste ha en viss marginal för överbeläggning.

För bostäder åt sköterskor borde utrymme beräknas, varigenom också en utrymmesreserv erhöles. Däremot borde för läkare endast jourrum och dylikt inrymmas i de nya lokalerna.

Fakulteten beräknade platsbehovet till omkring 150 eller närmare bestämt 153 platser, varav omkring hälften förlossningsfall och hälften gynekologiska fall. Till grund för denna beräkning återropades beläggningssiffrorna under de senare åren och en utredning rörande den sannolika nativiteteten under åren omkring 1945. Härvid utginge fakulteten ifrån att förlossningsvården i Uppsala län bibehölles vid ungefär sin nuvarande organisation. Fakulteten framhöll emellertid, att en centralisering till akademiska sjukhuset kunde tänkas, då förekomsten av en stor anstalt med god utrustning innebure stora fördelar.

Med utgångspunkt från beläggningssiffrorna borde, anse de *delegerade*, den nya kliniken beräknas för minst 150 patienter. Nativiteteten befunne sig visserligen sedan 50 år tillbaka i avtagande men en ökning hade visat sig under senare delen av 1930-talet och denna tillfördes nästan helt barnbördsavdelningen, emedan förlossningar i hemmet bleve allt sällsyntare. Det av fakulteten beräknade antalet vårdplatser, 153, gäve icke anledning till invändning. Då det nuvarande antalet platser vore 145, skulle vinsten av klinikens fullbordande väsentligen bli av kvalitativ natur.

Nybyggnaden. I de år 1933 utarbetade skissritningarna hade, framhåller *fakulteten*, den andra etappen avsetts att byggas som en direkt fortsättning på den första. Då den planerade andra etappen ej motsvarade det nuvarande behovet, hade arkitekten undersökt möjligheterna att vinna tillräckligt utrymme för det ökade patientantalet genom förlängning och höjning av den planerade nybyggnaden. Detta hade visat sig otillräckligt och olämpligt, och arkitekten hade därför utarbetat ett nytt förslag, som direkt anknöte till den för sjukhusets framtida utbyggande uppgjorda generalplanen. Enligt förslaget skulle den andra etappen omfatta även en åt söder utskjutande flygelbyggnad. En dylik utbyggnad medförde, att den nuvarande isoleringspaviljongen måste rivas, vilket utgjorde en betydande olägenhet för sjukhuset, men trots grundlig prövning hade någon annan utväg ej visat sig framkomlig.

Den nya kvinnokliniken skulle uppföras sålunda, att den nuvarande byggnadskroppen förlängdes med en fyra våningsbyggnad och att till denna i en mot söder öppen, rät vinkel fogades en flygel i tre våningar. Nybyggnaden skulle omfatta en aseptisk barnbördsavdelning, en observationsavdelning för osäkra förlossningsfall, en septisk barnbördsavdelning, en ordinar och en mindre gynekologisk avdelning, en avdelning för infektiösa gynekologiska fall, en gynekologisk och en obstetrisk privatavdelning, bostadsrum för underläkare och sköterskor, laboratorier och vissa bilokaler samt förlossningsrum för osäkra fall. I den nuvarande byggnaden skulle i stället för två vårdavdelningar inrättas en förlossningsavdelning och en aseptisk barnbördsavdelning.

Delegerade hade undersökt, huruvida byggnadsvolymen enligt förslaget kunde anses uppdriven utöver det normala genom en alltför spatiös planläggning av byggnaden. Därvid hade de delegerade särskilt granskat behovet av isoleringsutrymmen och nödvändigheten av att utföra nybyggnaden på det föreslagna sättet. Vid granskningen hade de delegerade emellertid icke sett sig i stånd att framlägga något mera ingripande ändringsförslag, som kunde vara ägnat att medföra någon väsentlig nedsättning av byggnadskostnaderna.

K o s t n a d e r. Kostnaderna för den andra etappen beräknades, yttar *fakulteten*, med ledning av de nya ritningarna till 2,200,000 kronor, vartill komme ett belopp av omkring 300,000 kronor för inköp av inventarier. Den sammanlagda kostnaden skulle alltså uppgå till 2,500,000 kronor. Fakulteten förutsatte, att en viss förskjutning mellan anslagets båda delar skulle kunna ske, om så skulle visa sig erforderligt. Enligt 1933 års plan skulle ögonavdelningen vid sjukhuset disponera en del av de utrymmen, som genom utbyggnaden komme att utrymmas av kvinnokliniken. För detta ändamål ämnade fakulteten framdeles begära anslag.

Kostnaderna överstege, framhålla de *delegerade*, betydligt det år 1933 beräknade beloppet, 683,200 kronor utom inventariestkostnad. Ökningen betingades delvis av prisstegring å byggnadsmarknaden men väsentligen därav, att det nya förslaget vore avsett för ett betydligt större antal vårdplatser, nämligen 153 i stället för 104. Delegerade hemställde om bifall till fakultetens förslag.

På given anledning har kanslern låtit verkställa utredning rörande den ökning av akademiska sjukhusets på statsverket belöpande driftskostnader, som beräknades uppkomma, därest den föreslagna nybyggnaden för kvinnokliniken komme till stånd. Av utredningen inhämtas, att kostnadsökningen

beräknats till i runt tal 40,000 kronor per år, av vilket belopp 16,000 kronor belöpa på utgifter för byggnadens underhåll.

Byggnadsstyrelsen har i utlåtande den 28 november 1939 förklarat sig icke ha något att erinra mot det föreliggande byggnadsförslaget. De till sammanlagt 2,485,000 kronor beräknade byggnadskostnaderna gåve styrelsen icke anledning till annan erinran än att de torde grunda sig på de i augusti 1939 gällande priserna.

1940 års civila byggnadsutredning har i utlåtande den 5 mars 1941 framlagt ett reviderat byggnadsförslag, kostnadsberäknat till 2,300,000 kronor med nu gällande materiellpriser och arbetslöner. Av utlåtandet inhämtas följande:

Vid besök å akademiska sjukhuset i Uppsala hade de sakkunniga konstaterat det trängande behovet av nya lokaler för kvinnokliniken. Vad beträffade det föreliggande tillbyggnadsförslaget, hade den granskning, utredningen ägnat detsamma, givit vid handen, att vissa jämkningar i kostnadsbesparande syfte vore möjliga att vidtaga. Antalet vårdplatser, även inberäknat isoleringsplatser, hade emellertid därvid i första hand ansetts böra lämnas orubbat.

I samråd med professorn J. Næslund och arkitekten G. Birch-Lindgren hade upprättats en promemoria angående de begränsningar i programmet, som utan eftersättande av anläggningens ändamålsenlighet kunde anses möjliga. Sålunda föresloges beträffande huvudbyggnadens källarvåning, att utrymmen för läsrum och bibliotek begränsades och antalet toaletter minskades. I bottenvåningen och våningen 1 trappa upp hade vissa rumsbredder minskats, vilket tillika med en omdisponering av planen möjliggjorde en förkortning av byggnaden med cirka 3 meter. I våningarna 2 och 3 trappor upp hade en del av patientrummens toaletter slopats. I den södergående flygeln, bottenvåningen och våningen 1 trappa upp hade fyra 3-patientrum sammanslagits till två 6-patientrum, varjämte en omdisponering av planen i syfte att minska flygelns längd företagits. De till våningen 2 trappor upp förlagda personalbostadsrummen hade slopats.

Med ledning av denna promemoria hade arkitekten Birch-Lindgren upprättat ett reviderat ritningsförslag, dagtecknat den 12 februari 1941. Sedan utredningen granskat detta förslag, hade ytterligare en del jämkningar föreslagits i besparingssyfte, vilka framginge av arkitekten Birch-Lindgrens den 17 februari 1941 daterade kompletterande skisser. Dessa senast föreslagna reduceringar innebure, att i bottenvåningen ett förråd och ett isoleringsrum slopats, i våningen 1 trappa upp förrådet minskats och ett rum för jourhavande läkare slopats samt i våningen 3 trappor upp barnsalen minskats och ett jourrum slopats. Dessutom föresloge utredningen, att takterrassen skulle utgå.

Det reviderade förslaget hade genom utredningens försorg underkastats en detaljerad kostnadsberäkning, varvid förutsatts ett förenklat utförande av byggnadens detaljer. Enligt beräkningen skulle kostnaderna för ifrågasvarande förslag uppgå till 2,325,000 kronor, oberäknat kostnaderna för inventarier. Emellertid syntes vissa poster vara väl högt beräknade, vadan byggnadskostnaderna torde kunna angivas till 2,300,000 kronor. Det ursprungliga förslaget torde med hänsyn till gällande materiellpriser och arbetslöner böra beräknas till 2,950,000 kronor. De föreslagna åtgärderna vore sålunda ägnade att medföra en besparing av 650,000 kronor.

Större akademiska konsistoriet i Uppsala, som hört medicinska fakulteten samt delegerade, utsedda av konsistoriet och Uppsala läns landsting, hade beretts tillfälle att granska det reviderade förslaget och förklarat sig kunna tillstyrka detsamma utom vad beträffade slopandet av takterrassen. Utredningen, som funne de anförda motiven för bibehållandet av denna beaktansvärda, ville icke motsätta sig, att terrassen komme till utförande. Därutöver ville utredningen framhålla, att behovet av jourrum torde tillgodoses genom tillhandahållande av 2 sådana rum. De båda övriga såsom jourrum betecknade torde böra avses såsom arbetsrum för underläkare.

2. Formen för landstingets deltagande i finansieringen av kostnaderna för nybyggnader vid akademiska sjukhuset.

Genom beslut den 25 maj 1900 bemyndigade Kungl. Maj:t större akademiska konsistoriet i Uppsala att i enlighet med av riksdagen gillade grunder med Uppsala läns landsting uppgöra kontrakt rörande universitetets och landstingets ömsesidiga skyldigheter och rättigheter i avseende å akademiska sjukhuset i Uppsala samt bestridandet av kostnaderna för sjukvården därstädes (jfr 1899 års åttonde huvudtitel, sid. 165 ff. och riksdagens skrivelse 1899: 67, sid. 37 ff. samt 1900 års åttonde huvudtitel, sid. 168 ff. och riksdagens skrivelse 1900: 79, sid. 27).

I anledning härav träffades ett den 14 juli 1900, respektive den 19 september 1900 dagtecknat kontrakt mellan universitetet och landstinget. Enligt detta kontrakt tillhandahåller universitetet åt landstinget visst antal vårdplatser på sjukhuset. Härför betalar landstinget en för varje år bestämd avgift per dag och vårdplats. Av den brist, som uppstår sedan alla tillgängliga inkomster begagnats, betalar landstinget hälften. Kontraktet gäller till år 1966. Sist fem år dessförinnan skall överenskommelse mellan parterna träffas, om och i sådant fall på vilka villkor förlängning av kontraktet skall äga rum. Beträffande fördelningen mellan universitetet och landstinget av kostnader för byggnadsarbeten och dylikt innehåller kontraktet icke några bestämmelser. I kontraktet medgavs emellertid landstinget, såsom säkerhet för vissa av landstinget för sjukhusbyggnaderna beviljade lån, in-teckning i sjukhustomten med samtliga därå uppförda byggnader på villkor att någon ränta icke skulle beräknas på lånebeloppet samt att detsamma icke heller finge vare sig av universitetet eller landstinget uppsägas till återbetalning, såvida icke vid kontraktets upphörande *antingen* sjukhuset skulle av universitetet avyttras, i vilket fall länet dock ägde optionsrätt till dess inlösande efter ett värde, som skulle bestämmas av en på närmare angivet sätt sammansatt nämnd *eller* ny överenskommelse emellan universitetet och länet om sjukvårdens besörjande av universitetet icke träffades. I båda dessa fall skall hela kapitalet efter tolv månaders uppsägning till länets landsting återbetalas.

Denna finansieringsform har tillämpats även beträffande senare beviljade anslag av landstinget till byggnader för akademiska sjukhuset. Frågan om ändring härutinnan har emellertid varit föremål för uppmärksamhet.

Enligt den förutnämnda propositionen 1934:156 (sid. 11) hade kanslern beträffande då föreliggande byggnadsförslag — kvinnoklinikens första etapp och ett centralsanatorium — med hänsyn till det trängande behovet av nybyggnaderna ansett sig icke böra ifrågasätta någon ändring av kontraktets bestämmelser i syfte att vid kontraktstidens utgång bättre än hittills skett säkerställa universitetets ekonomiska intressen. Kanslern anförde dock följande:

Även om frågan om återbetalning av de räntefria lånen hittills kunnat betraktas som ett spörsmål av mer teoretisk natur, kunde kanslern dock icke underlåta att redan nu uttala stora betänkligheter emot en fortsättning i framtiden på den inslagna vägen. Under årens lopp måste det ena nybyggnadsbehovet efter det andra vid akademiska sjukhuset tillgodoses. Därest dessa nybyggnader alltjämt skulle finansieras på sätt som hittills skett och universitetet alltså för de nya lånen skulle ikläda sig en ansvarighet, vars innebörd vore svävande och vars slutliga lösning lämnades åt framtiden, kunde för universitetet i dess helhet synnerligen allvarliga konsekvenser uppstå. Det bleve nödvändigt att söka finna någon utväg i fråga om finansieringen av nybyggnader för akademiska sjukhusets räkning, som mindre än hittills äventyrade universitetets förmögenhet. Vilka åtgärder, som i nämnda hänseende lämpligen borde vidtagas, kunde kanslern dock ej angiva.

I nämnda proposition ifrågasattes ej någon ändring av den form, i vilken landstingets bidrag skulle utgå. Ej heller riksdagen (skrivelse 1934:304) hade något att erinra däremot men framhöll i anledning av kanslerns berörda anförande vikten av att frågan om sättet för finansieringen av landstingets andel i nybyggnader för akademiska sjukhusets räkning upptoges till övervägande av vederbörande myndigheter.

Kanslern har sedermera i skrivelse den 5 september 1940 framlagt anbefalld utredning i denna fråga. Kanslern har därvid icke ansett tillräckliga skäl föreligga att upptaga förhandlingar med landstinget om ändrade former för finansieringen av nybyggnader vid sjukhuset. Av utredningen inhämtas följande:

Uppsala universitets drätselnämnd har efter överläggning med delegerade representanter för landstingets förvaltningsutskott framhållit, att de räntefria lån, som landstinget beviljat universitetet i samband med om- och nybyggnader för akademiska sjukhuset, numera uppginge till 4,402,921 kronor 36 öre (det år 1939 beslutade lånet för nu ifrågasatt byggnadsföretag däri ej inberäknat). Varje gång landstinget lämnat bidrag i form av dylika lån, hade universitetet inhämtat Kungl. Maj:ts godkännande av lånevillkoren.

Vid övervägande av frågan om den lämpligaste formen för landstingets deltagande i finansieringen av nybyggnader för akademiska sjukhusets räkning borde först och främst betonas, att detta sjukhus för fyllandet av landstingets uppgift att handha sjukvården i länet vore av synnerligen stor betydelse. Att landstinget bure en väsentlig del av den ekonomiska börda, som behovet av nybyggnader skapade, vore därför självklart, då den årliga utgift landstinget hade för sjukhuset endast avsåge att vara ett bidrag till

täckande av de årliga av driften uppkommande kostnaderna. Å andra sidan vore sjukhuset universitetets egendom, ehuru landstinget ägde ett avsevärt inflytande på förvaltningen av sjukhuset främst genom sina valda ledamöter i direktionen för sjukhuset. En utväg, som ur viss synpunkt kunde anses ligga närmast till hands, vore att söka anordna någon form av samäganderätt mellan universitetet och landstinget i fråga om nybyggnad, till vars uppförande landstinget bidroge. Då tomtmarken vore universitetets, skulle en sådan ordning dock medföra betydande svårigheter och kunde knappast tillrådas. En annan lösning vore, att landstinget lämnade sina bidrag som anslag utan några särskilda villkor. Från landstingets sida torde häremot med sannolikhet invändas, att då dess andel i nybyggnadskostnaderna numera uppginge till avsevärda belopp, i regel hälften av kostnaderna, ett utbyte av den hittills använda formen mot en sådan ny form icke kunde anses grundat. I främsta rummet torde emellertid som skäl mot en förändring i förevarande avseende kunna hänvisas till att faran för att universitetet vid det nu gällande kontraktets utgång bleve nödsakat att inlösa de ifrågavarande lånen mänskligt att döma icke vore allvarlig. Den omständighet, under vilken ett sådant läge skulle kunna tänkas, skulle bestå däri, att vid kontraktets utgång ny överenskommelse mellan universitetet och landstinget icke kunde träffas. En förutsättning, under vilken detta skulle kunna inträffa, vore, att universitetet icke längre hade behov av sjukhuset, exempelvis enär medicinska fakulteten indragits. Om landstinget då alltjämt behölle sin sjukvårdsuppgift, borde landstinget rimligen vara synnerligen intresserat av att överta sjukhuset, och för detta fall hade landstinget också enligt kontraktet förbehållit sig optionsrätt till sjukhuset. Någon olägenhet för universitetet i ett sådant läge torde därför icke kunna befaras. En annan förutsättning för samarbetets upphörande vore, att landstinget icke längre behölle sin sjukvårdsuppgift utan att denna övertagits exempelvis av staten. I detta fall torde staten äga allt intresse av att överta sjukhuset för sin nya uppgift, och detta torde då ske genom att staten gottgjorde landstinget, exempelvis genom övertagande av landstingets skulder för detta ändamål. I ett sådant läge bleve naturligtvis en uttrycklig reglering härav nödig. Om åter universitetet behölle sin uppgift att fostra läkare och landstinget sin sjukvårdsuppgift, torde å ömse sidor städse ett så starkt intresse för fortsatt samarbete föreligga, att man icke torde behöva räkna med någon allvarlig fara för att universitetet skulle ställas inför tvånget att inlösa de ifrågavarande räntefria lånen. Drätselnämnden funne därför ej skäl föreslå någon ändring i de hittills tillämpade allmänna grunderna för landstingets deltagande i finansieringen av nybyggnader vid akademiska sjukhuset.

Större akademiska konsistoriet har anslutit sig till vad drätselnämnden anför.

Kanslern har framhållit, att den finansieringsform, som hittills kommit till användning såtillvida vore egenartad, att landstinget lämnade sitt bidrag såsom räntefritt lån till universitetet och mot säkerhet av medgivande till inteckning i sjukhusfastigheterna. I realiteten innebure den valda formen, att landstinget erhöle en viss garanti för att dess i byggnaderna nedlagda kapital icke vore för landstinget förlorat i händelse det nuvarande samarbetet mellan universitetet och landstinget skulle vid kontraktstidens utgång upphöra och sjukhuset därefter skulle helt drivas av staten eller byggnaderna tilläventyrs användas till andra ändamål.

I och för sig torde det vara ett fullt legitimt intresse, som landstinget sålunda velat tillvarataga. Även andra utvägar hade otvivelaktigt kunnat väljas för uppnåendet av samma ändamål. Det hade exempelvis kunnat avtalas, att, därest samarbetet skulle hävas, landstinget vore berättigat att återfå ett kapital, beräknat efter viss andel av dess insatser i förhållande till universitetets, ifall landstinget icke ville begagna sig av sin optionsrätt. Låneformen hade då ej behövt anlitas. Att denna form valts och att de räntefria lånen tryggats genom medgivande från universitetets sida till in-teckning torde sammanhånga med att universitetet i enlighet med hävd-vunnet betraktelsesätt framträtt såsom ett självständigt rättssubjekt med egen förmögenhet och ej enbart såsom en statlig förvaltningsgren.

Enligt kanslerns uppfattning borde den nu anlitate formen för finansie-ringen bedömas med hänsyn till dess praktiska innebörd, nämligen rätten för landstinget att, när samarbetet eventuellt upphörde, erhålla ett visst kapitalvärde av de byggnader, till vilkas uppförande landstinget bidragit. Härvid vore olika omständigheter att beakta. Den i avtalet valda formen för uppgörelse av mellanhavandet syntes ha bort konsekvent föranleda en efter samma grunder genomförd delning av underhålls- och reparationskost-nader. Emellertid hade landstingets bidrag härtill varit maximerat. För närvarande vore dock frågan om en ökning av landstingets andel i dessa kostnader föremål för överväganden och förhandlingar. Ifall landstinget genom avtalet gynnats i detta hänseende, vore det å andra sidan universi-tetet, som vid den framtida uppgörelsen skulle ha fördel av den värdesteg-ring å byggnaderna, som inträtt, särskilt genom penningvärdets sjunkande. Denna fördel kunde i viss mån, men knappast på avgörande sätt, motvägas av att vissa byggnader kunde tänkas vid avtalstidens slut vara så bristfäl-liga, att deras värde avsevärt minskats. Ur denna synpunkt hade måhända en säkerhetsklausul i avtalet varit motiverad.

Enligt kanslerns mening vore den praktiserade låneformen visserligen föga rationell, men den syntes icke medföra några särskilda komplikationer i mellanhavandet mellan universitetet och landstinget. Skulle en avveck-ling av samarbetet äga rum vid avtalstidens utgång — vilket ju vore föga sannolikt — torde omfattande förhandlingar därom påkallas, varvid avta-lats bestämmelser i nu ifrågavarande punkt endast bleve ett moment i för-handlingarna. På grund av det anförda och under hänvisning till vad drät-selnämnden yttrat ansåge kanslern tillräckliga skäl icke föreligga att upp-taga förhandlingar med landstinget om andra former för finansieringen av nybyggnader vid sjukhuset än de enligt kontraktet stipulerade och i hittills-varande praxis anlitate.

Statskontoret har i utlåtande den 9 oktober 1940 ifrågasatt sådan ändring beträffande formen för finansieringen av landstingets andel i kostnaderna för byggnader vid akademiska sjukhuset, att landstinget icke skulle vara berättigat att efter uppsägning av ifrågavarande lån återfå större kapital än som motsvarade hälften av sjukhusbyggnadernas värde å lånebeloppets förfallodag.

Av handlingarna i ärendet framginge, att i samtliga de fall, då efter det 1900 års kontrakt ingåtts landstinget bidragit till finansieringen av nybygg-nadsarbeten vid sjukhuset, bidragen lämnats i form av räntefria lån till universitetet emot rätt till in-teckning i sjukhustomten med därå befintliga byggnader under samma villkor, som stipulerades i kontraktet. Det sam-

manlagda lånebeloppet uppginge för närvarande till 4,402,921 kronor 36 öre, medan enligt specifikationen av statens allmänna fastighetsfonds fastighets- och värdepapperskonton m. m. för budgetåret 1938/39 fastighetsvärdet för sjukhuset per den 30 juni 1939 uppginge till 8,632,250 kronor, därav markvärde 181,000 kronor och byggnadsvärde 8,451,250 kronor. Av en jämförelse mellan å ena sidan lånebeloppets storlek och å den andra sjukhusbyggnadernas värde framginge, att lånebeloppet vid sagda tidpunkt uppgått till mer än 50 procent av byggnadsvärdet.

Därest jämväl i fortsättningen landstingets bidrag till byggnadskostnaderna vid sjukhuset skulle lämnas i form av räntefria lån under hittills tillämpade villkor, torde kunna förutses, att det sammanlagda lånebeloppet komme att avsevärt överstiga hälften av byggnadsvärdet. Givetvis föreläge icke någon möjlighet att nu kunna bedöma proportionen mellan lånebeloppet och byggnadsvärdet vid den tidpunkt, då kontraktet utlöpte. Helt utslutas kunde icke, att lånebeloppet vid sagda tidpunkt komme att sammanfalla med eller överstiga byggnadsvärdet. Den situationen skulle således kunna tänkas uppkomma vid kontraktets upphörande, att staten bleve pliktig till landstinget utbetala ett kapitalbelopp, som överstege sjukhusets värde vid samma tidpunkt. Ett dylikt resultat framstode enligt statskontorets mening som orimligt. Ämbetsverket delade därför de av universitetskanslern tidigare uttalade stora betänkligheterna emot en fortsättning i framtiden på den inslagna vägen (jfr sid. 8). En omreglering i förevarande hänseende syntes därför böra komma till stånd, och förhandlingar således upptagas med landstinget om ändrade former för finansieringen av kommande nybyggnader vid sjukhuset.

Olika lösningar av frågan torde därvid erbjuda sig. I likhet med drätsel-nämnden ansåge statskontoret det icke tillrädligt att söka anordna någon form av samäganderätt mellan universitetet och landstinget i fråga om nybyggnad, till vars uppförande landstinget bidragit. Från statsverkets sida vore givetvis icke något att invända mot att landstinget lämnade sina bidrag utan särskilda villkor. Härigenom skulle landstinget erhålla i stort sett samma ställning som staten hade i förhållande till Malmöhus läns landsting vid finansieringen av nybyggnader vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund. En annan lösning vore, att landstinget alltjämt lämnade sina bidrag till byggnadskostnaderna i form av räntefria lån men att vid sidan därav särskild överenskommelse träffades, att i fall, då enligt kontraktbestämmelserna de av landstinget lämnade lånen uppsades till återbetalning, landstinget icke under några förhållanden skulle vara berättigat att av universitetet återfå större kapitalbelopp än som motsvarade hälften av sjukhusbyggnadernas värde å lånebeloppets förfallodag. Mot en dylik lösning torde icke några befogade invändningar kunna göras från landstingets sida, då landstingets andel i byggnadskostnaderna icke överstigit hälften av dessa kostnader.

Av den föreliggande utredningen framgår, att behovet av nya lokaler för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala är mycket trängande. Jag har blivit övertygad om nödvändigheten av snabba och genomgripande åtgärder för att avhjälpa de nuvarande missförhållandena. Då ett uppskov med detta byggnadsföretag icke är tillrädligt, böra medel för ändamålet anvisas i sådan ordning, att företaget kan med det snaraste igångsättas och utan dröjsmål fullbordas.

Departementschefen.

1940 års civila byggnadsutredning har i besparingssyfte ifrågasatt vissa begränsningar i byggnadsprogrammet, vilka ansetts möjliga att vidtaga utan eftersättande av anläggningens ändamålsenlighet. Kostnaderna för byggnadsföretaget efter dessa beskrifningar ha beräknats till 2,300,000 kronor, vilket innebär en besparing med icke mindre än omkring 650,000 kronor i förhållande till det av universitetet framlagda förslaget. Universitetet och delegerade för Uppsala läns landsting ha förklarat sig kunna tillstyrka det reviderade förslaget utom vad beträffar slopande av en takterrass. Civila byggnadsutredningen har med anledning härav icke velat motsätta sig takterrassens utförande. Då enligt vad jag inhämtat detta skulle kunna ske inom den angivna kostnadsramen av 2,300,000 kronor, vill ej heller jag motsätta mig det i detta hänseende föreliggande förslaget, för vilket såsom av handlingarna i ärendet framgår goda skäl tala. På grund av det anförda anser jag mig därför böra tillstyrka, att nybyggnad för sjukhusets kvinnoklinik må uppföras i huvudsaklig överensstämmelse med det av civila byggnadsutredningen framlagda förslaget.

Såsom av det föregående framgår, ha kostnaderna för anskaffande av erforderliga inventarier på sin tid beräknats till 390,000 kronor. Med hänsyn till de prisstegringar, som därefter inträffat, torde dessa kostnader numera enligt handlingarna i ärendet böra uppskattas till 600,000 kronor. Från klinikens överläkare har jag emellertid inhämtat, att kostnaderna med iakttagande av största återhållsamhet vid inventarieanskaffningen torde kunna vid oförändrade priser nedbringas till 550,000 kronor, med vilket belopp jag anser mig böra räkna.

De sammanlagda kostnaderna kunna alltså beräknas till $(2,300,000 + 550,000 =) 2,850,000$ kronor, vilket belopp skall lika delas mellan staten och Uppsala läns landsting. Statens andel i kostnaderna blir sålunda 1,425,000 kronor, vilket belopp trots de betydande prisstegringarna något understiger det av universitetsmyndigheterna ursprungligen äskade.

Landstingets bidrag till bestridande av kostnaderna för byggnadsarbeten vid sjukhuset har som nämnts hittills lämnats i form av räntefria lån till universitetet mot rätt till in-teckning i sjukhustomten med därå befintliga byggnader. Dessa lån få av landstinget uppsägas till återbetalning endast om sjukhuset skulle av universitetet avyttras eller ny överenskommelse mellan universitetet och landstinget ej träffas för tiden efter år 1966. Mot denna form för reglering av det ekonomiska mellanhavandet mellan universitetet och landstinget ha framställts erinringar. Universitetsmyndigheterna anse dock icke tillräckliga skäl föreligga att med landstinget upptaga förhandlingar om ändrade former för byggnadskostnadernas finansiering. Statskontoret däremot förordar, att sådana förhandlingar upptagas, och har framställt två alternativa förslag till frågans lösning. För egen del anser jag mig böra biträda statskontorets uppfattning om lämpligheten av förhandlingar i ämnet och vill därför förordna, att sådana förhandlingar i sinom tid igångsättas. Då emellertid spörsmålet till sina praktiska konsekvenser

icke nu synes vara av större betydelse, torde skäl icke föreligga att låta med den föreliggande byggnadsfrågans lösning anstå till dess förhandlingarna avsatt ur statens synpunkt godtagbart resultat. Däremot är det önskvärt, att förslag till överenskommelse föreligger i så god tid, att riksdagen kunnat slutligt pröva frågan, innan riksdagen anvisar anslag till ytterligare byggnadsarbeten vid sjukhuset. Såsom av redogörelsen i det föregående framgår, torde inom en näraliggande framtid från universitetets sida framkomma förslag om anvisande av medel till byggnadsarbeten inom andra delar av akademiska sjukhuset.

Av statens andel i byggnads- och utrustningskostnaderna för kvinnokliniken torde för nästa budgetår böra anvisas det i årets statsverksproposition för ändamålet beräknade beloppet av 500,000 kronor. Då av landstingsmedel ett motsvarande belopp torde komma att stå till förfogande, lärer anslaget vara tillräckligt för att täcka de byggnadskostnader, som under nästa budgetår torde komma att gäldas. Därest landstinget med hänsyn till utformningen av sitt år 1939 fattade beslut i ämnet skulle finna sig nödsakad fatta nytt beslut, torde Kungl. Maj:t böra äga efter särskild prövning medgiva, att de av staten anvisade anslagsmedlen må tagas i anspråk redan innan sådant beslut föreligger. Såsom av det redan sagda framgår, är det angeläget, att byggnadsarbetena med det snaraste igångsättas. Anmärkas må, att landstingets delegerade enligt det föregående lämnat byggnadsprogrammet i dess av mig förordade skick utan erinran. Hinder synas ej heller böra möta för sjukhusledningen att, efter medgivande av Kungl. Maj:t, redan innan särskilda medel ställts till förfogande för utrustningskostnadernas bestridande avsluta kontrakt rörande anskaffning av inventarier m. m., därest så skulle visa sig ur ekonomiska eller andra synpunkter välbetänkt. En förutsättning är dock givetvis, att den sammanlagda anslagsramen, 2,850,000 kronor, icke överskrides. Den återstående delen av statsbidraget, (1,425,000 — 500,000 =) 925,000 kronor, torde böra anvisas för budgetåret 1942/43.

Under återopande av vad sålunda anförts, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av byggnad för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala*, i huvudsaklig överensstämmelse med det av mig enligt det föregående förordade byggnadsprogrammet, för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 500,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
C. A. Charpentier.